

PETRONEL ZAHARIUC*
GHEORGHE LAZĂR**

**DOCUMENTE DIN SECOLELE XVII–XVIII
PRIVITOARE LA ISTORIA MĂNĂSTIRII GOLIA
ȘI A SATULUI CAJBA (ȚINUTUL IAȘI)*****

Printre documentele rătăcite din arhiva mănăstirii Golia, care nu au luat drumul mănăstirii Vatoped de la Muntele Athos, se află și cele câteva zeci ajunse pe încurcate căi în Muzeul orașului Agnita, după care au fost preluate de Direcția Județeană Sibiu a Arhivelor Naționale. Documentele au fost rânduie, destul de confuz, în două dosare, iar cele mai vechi, importante și frumoase dintre ele sunt privitoare la satul Cajba (Cajva), din vechiul ținut al Iașilor, din stânga Prutului, a cărui istorie a fost, astfel, „regăsită”. În unele dicționare și lucrări de istorie locală, prima atestare documentară a acestui sat a fost socotită a fi cea cuprinsă în documentul din 3 iulie 1375, în urma unei confuzii cu satul Cajvana (Căjveni)¹, din ținutul Suceava, stăpânit de Luca Arbure și de neamul său, iar alte lucrări încep istoria cunoscută a acestei așezări cu anul 1607, când a fost pomenită („dealul Cajbii”) într-o hotarnică a unui sat vecin, Balotina².

Din documentele pe care le publicăm mai jos reiese întâia atestare directă a satului Cajva, cuprinsă în primul document cu dată sigură, 20 februarie 1606, prin care Ieremia Movilă judecă pricina dintre Toader Calapod aprod și Bilic și Grozin, fiul lui Mihailo, pentru a patra parte din jumătatea satului Cajva, pe care aceștia au cumpărat-o de la ruda lor, Cârstea păhărnicele. În acest document, regăsim și prima atestare indirectă a localității, în anul 1585 (fără lună și zi): „ei <Bilic și Grozin> au arătat înaintea noastră ispisoc de cumpărătură de la Petru voievod, de la care sunt acum 21 de ani, precum că au cumpărat de bunăvoie, pentru 140 de zloți tătarești”³. Așadar, în domnia lui Petru vodă Schiopul, în 1585, satul avea o istorie lungă în spate, de vreme ce se ajunsese la împărțirea moșiei și la vânzarea unor părți din ea. În grupajul de mai jos este cuprins și un act mai vechi cu o lună și câteva zile decât cel din 20 februarie 1606, anume actul din 14 ianuarie, dar care nu are dată de an, prin care Drăghici șoltuz și 12 pârgari din

* Profesor univ. dr., Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași.

** Cercetător științific, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române, București.

*** Acest studiu face parte dintre rezultatele proiectului de cercetare UEFISCDI, IDEI, nr. PN-II-ID-PCE-2012-4-0552.

¹ Vladimir Nicu, *Localitățile Moldovei în documente și cărți vechi. Îndreptar bibliografic*, vol. I, Chișinău, 1991, p. 119; *DRH*, seria A. Moldova, vol. VII, întocmit de Ioan Caproșu, București, 2012, p. 146–148.

² Ion Țăbuleac, *Satul natal Cajba* (<http://cajbeni.blogspot.ro/>).

³ Documentul nr. 2 (vezi și doc. nr. 4, în care este amintită aceeași cumpărătură din vremea lui Petru Schiopul, precum și doc. nr. 5, unde sunt pomenite cumpărături de la Calapod și de la Soroceanul, făcute în vremea aceluiași domn).

Ștefănești și Alexa vornic de Ștefănești mărturisesc că Pătrașco Beșină din Terhovți a vândut a patra parte din satul Cajva, din mijlocul satului, lui Petrache grecul din Cajva și soției sale Sofronia, cu 42 de taleri. Ca urmare, am restabilit data de an, 1606, prin coroborarea cu actul din 5 aprilie 1606, prin care Ieremia vodă Movilă întărește mărturia de mai sus (actul dezvăluie că alături de cumpărători s-a aflat și fratele Sofroniei, Căprian, tatăl Anastasiei).

Această generație de stăpâni ai unor părți din satul Cajva și-a vândut stăpânirile unor puternici și influenți boieri ai vremii: mai întâi, Dumitrache Chiriță (Paleologul)⁴ mare postelnic, iar mai apoi Nicoară (Nicoariță) mare vornic. La un moment dat, în rândul stăpânilor Cajvei era să intre și marele hatman Orăș, dar nu a mai plătit suma cuprinsă în zăpăsul de vânzare, pe care „nu știu cum s-au prilejit de l-am pierdut (doc. nr. 7). Marele vornic Nicoară a intrat printre stăpânii acestui sat în urma unei morți de om, făptuită de un boiernaș de acolo, Gheorghită, fiul lui Toader din Cajva. Pentru a-i scoate „capul de la pierzare”, frații săi, Gligorie și Pătrașco, au fost nevoiți să-i vândă marelui vornic o parte de sat, la 15 septembrie 1619, pe care o moșteniseră de la bunicul lor, Mihăilă⁵. Pe lângă stăpâni, boieri mari și mici, o mărturie hotarnică din primii ani de domnie ai lui Vasile vodă Lupu cuprinde și numele vătămanului satului Cajva, Ambros⁶.

Și această nouă generație de stăpâni ai satului Cajva a fost înlocuită, prin confiscări și prin daruri, în vreme ce, din generația veche, cei puțini care mai rămăseseră au continuat să vândă. Postelnicul Dumitrache Chiriță (Paleologul) a murit în lupta de la Cornul lui Sas, iar averea i-a fost confiscată de Ștefan Tomșa. După câțiva ani, soția sa, Maria, s-a întors în țară, în domnia lui Constantin Movilă, și a reușit să-și redobândească satele pierdute, pe care, neavând copii, le-a dăruit rudelor sale și ale răposatului ei soț, mănăstirilor din țară și de la Locurile Sfinte și slugilor casei sale. Unuia dintre cei din urmă, Nicolachi vameș, încă Dumitrache Chiriță i-a dat „danie și dar”, „pentru slujba lui, cu care l-a slujit, jumătate din seliștea Cajva, ce este pe pârâul Dubovăț, în ținutul Iașilor” (nr. 11)⁷, iar jupâneasa Maria i l-a înapoiat, după ce s-a întors din pribegie. Vameșul Nicolachi a stăpânit mulți ani jumătatea de seliște, iar când s-a îmbolnăvit, a vândut-o lui Toma Cantacuzino mare vornic al Țării de Sus, la 8 martie 1839, cu 90 de galbeni (nr. 10). Acum se intersectează întâmplător istoria satului Cajva cu istoria mănăstirii Golia, prin faptul că actul de vânzare a fost scris în limba greacă de ieromonahul Ioan, egumenul mănăstirii Golia⁸. O parte din jumătatea rămasă de sat,

⁴ Doc. nr. 4 (stăpânirea asupra acestui sat și a altora i-a fost întărită marelui postelnic de Constantin vodă Movilă, la 16 august 1609; L. T. Boga, *Documente din Arhivele Basarabiei <1607–1806>*, Chișinău, 1931, p. 6–9, nr. III; *Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva Istorică Centrală a Statului (CDM)*, I, București, 1957, p. 329, nr. 1429), 5, 6, 8.

⁵ Ion Țăbuleac, *op. cit.* Gașpar vodă Grațiani, la 12 aprilie 1620 (*DIR*, XVII/4, p. 447–449, nr. 576; *CDM*, I, p. 437, nr. 1943) și Radu vodă Mihnea, la 26 și 27 martie 1624 (*DIR*, XVII/5, p. 278–282, nr. 366, 367; *CDM*, II, București, 1959, p. 58, nr. 204, 205), îi vor întări lui Nicoară mare vornic stăpânirea asupra moșiilor sale, printre care și asupra acestei părți din Cajva, din ținutul Iași.

⁶ *DRH*, A. Moldova, vol. XXIII, întocmit de Leon Șimanschi și Nistor Ciocan, București, 1996, p. 429, nr. 381.

⁷ În acest act, scris foarte frumos de un diac experimentat, Dumitrașco, numele marelui vornic apare în forma neobișnuită: „Theoma”.

⁸ Până acum, acest egumen al mănăstirii Golia nu a fost cunoscut din alte documente. Pentru egumenii acestei mănăstiri, vezi Florin Marinescu, *Mănăstirea Golia în arhiva Vatopedului. Egumenii, privilegiile, moșiile și metoacele*, în *Mănăstirea Golia. 350 de ani de la sfințirea ctitoriei lui Vasile Lupu (Studii și documente)*, volum coordonat de Sorin Iftimi, Iași, Editura Doxologia, 2010, p. 155; Sever Zotta, *Mănăstirea Golia. Schiță istorică*, Iași, 1925, p. 26.

Toma Cantacuzino a dobândit-o prin „scoaterea din călărășie” a lui Andronachi, nepotul unuia dintre vechii stăpâni ai Cajvei, Rentea, pentru care a plătit la Vistieria domnească 30 de lei (nr. 12). Acest „călărăș”, ca și alte rude de-ale sale pomenite în aceste documente, drept aprozi sau hânsari, arată îndeletnicirile ostășești ale mărunților boiernași, care au stăpânit Cajva până când moșia a ajuns să fie cumpărată de mari boieri. Tot la Toma Cantacuzino a ajuns și partea din sat pe care o stăpânise marele vornic Nicoară. Acesta a fost cumnatul și unul dintre boierii credincioși ai lui Miron Barnovschi, împreună cu care a plecat în Polonia, iar din această pricină Vasile vodă Lupu l-a considerat trădător și i-a confiscat moșiile⁹, după care le-a dăruit boierilor săi credincioși, printre care se afla și Toma Cantacuzino, care a împlinit, probabil astfel, cea mai mare parte a hotarului satului. La 18 ianuarie 1647, marele vornic al Țării de Sus, Toma Cantacuzino, s-a putut declara stăpân peste hotarul satului de peste Dubovăț, pe Hirina, la judecata cu stăpânii din Tomești, Zidureni, Bisericieni și Balotina, pe care a câștigat-o, chiar dacă unul dintre stăpânii Zidurenilor, Căldărușă, a arătat un uric „de la Alexandru vodă cel de apoi, ce-au făcut Slatina” (nr. 13)¹⁰. Peste jumătate de an, marele vornic a cumpărat probabil ultima parte a satului, „a patra parte din partea de sus”, de la urmașii vechilor stăpâni, cu 80 de lei (nr. 14).

De acum, până la sfârșitul vieții, întregul sat a fost stăpânit de Toma Cantacuzino, după care a trecut, printr-un act din 30 iunie 1668, în stăpânirea fiicei sale, Nastasia, soția paharnicului Ion Racoviță („Cajva, sat întreg la ținutul Iașilor”)¹¹. Nastasia a murit chiar în acest an¹², iar averea sa a rămas pe mâna soțului său și a fiului, nevrstnic la acea vreme, Mihai. Jupâneasa a fost înmormântată lângă părinții săi în biserica mănăstirii Golia¹³, așa cum va însemna fiul ei, peste opt decenii („fiind și răposata maica noastră îngropată la această sfântă mănăstire”), cu puțini ani înainte de a se „trage” și el lângă strămoși și a fi înmormântat într-o biserică din Constantinopol. De fapt, chiar acest lung interval, de 83 de ani, este și o lungă tăcere așezată deasupra istoriei satului Cajva. În numărul destul de mare de documente Racovițești¹⁴ și de documente basarabene publicate până acum, nu am identificat vreunul care să cuprindă

⁹ Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova (sec. XIV–XVII)*, București, 1971, p. 421–422; DRH, A. Moldova, XXVI, vol. întocmit de Ioan Caproșu, București, 2003, p. 51–52, nr. 59.

¹⁰ Uricul de la Alexandru vodă Lăpușeanu nu s-a păstrat sau nu a fost descoperit până acum (vezi DRH, A. Moldova, VI, vol. întocmit de Ioan Caproșu, București, 2008, *passim*).

¹¹ *Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. II, editat de Ioan Caproșu, Iași, 2000, p. 140, nr. 156/B (actul a fost editat și de Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, III/2, p. 73–76, nr. 49, însă numele satului a fost citit greșit: „Cojanca”; același editor a publicat un fragment din act și în *Surete și izvoade (Ferești – Vaslui)*, XVI, Iași, 1926, p. 94, unde numele satului a fost citit: „Cajna”, în această formă fiind preluat și de M. Racoviță-Cehan, *Familia Racoviță-Cehan. Fișe nominale și fotografii*, București, 1942, p. 58). În prima versiune a acestui act de împărțeață între copiii lui Toma Cantacuzino, din 9 martie 1667, satul Cajva a fost pus în partea Cătrinei, viitoarea soție a lui Velișco Costin (*Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. II, p. 138–139, nr. 156/A).

¹² M. Racoviță-Cehan, *Familia Racoviță-Cehan. Genealogie și istoric*, București, 1942, p. 13.

¹³ Piatra ei de mormânt nu s-a păstrat (vezi N. Iorga, *Inscripții și însemnări din bisericile Iașului*, București, 1907, p. 49–65; Constantin Bobulescu, *Biserica Golia, cu hramul Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, în *Inscripții din bisericile din orașul Iași*, manuscris A 1580, Biblioteca Academiei Române, f. 86–113; Sever Zotta, *op. cit.*, p. 36–38), iar acest act de închinare este prima dovadă a faptului că Nastasia (Anastasia) a fost înmormântată în biserica mănăstirii. În spîta Cantacuzino, din volumul *Familiiile boierești din Moldova și Țara Românească. Enciclopedie istorică, genealogică și biografică*, vol. III, *Familia Cantacuzino*, coordonator și coautor Mihai Dim. Sturdza, București, 2014, p. 24–25, se presupune corect, prin analogie cu înmormântarea surorii ei, Ecaterina, la mănăstirea Golia, că și locul de îngropăciune al Nastasiei a fost tot în acest lăcaș, fără ca în studiile străne în carte să se găsească vreo trimitere care să certifice această presupunere.

¹⁴ Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, Iași, 1914, 426 p.

și această moșie, cu sau fără oameni. La 15 octombrie 1751, într-o frumoasă și emoționantă „carte”, bătrânul domn al Moldovei și al Țării Românești dăruiește „sfintei și dumnezeieștii mănăstiri Goliei, ce iaste în Moldova, în orașul Iașului, unu satu întregu, ce să numește Cajba, în ținutul Iașului, și altu satu, iar întregu și iar în ținutul Iașului, ce să numește Stolnicenii, cu locu de hăleșteu, tot într-acest ținut, ca să fie pentru pomenirea sufletului nostru și al răposaiilor părinților noștri și al răposatului strămoșului nostru, Toma vornicul. Deci dar, noi acēste doao sate, fiind bune și drēpte ale noastre, le-am închinat sfintei mănăstiri ca să le stăpânească în veci” (nr. 16). De acum înainte, istoria așezării de pe Dubovăț și istoria așezămintelor bisericești din orașul Iași (Golia) și de la Sfântul Munte (Vatoped) vor merge împreună, dar nu pentru vecie, ci doar pentru un veac și jumătate¹⁵.

În vremea în care Mihai vodă Racoviță a făcut această închinare, pentru pomenirea acelei ramuri cantacuzinești din care se trăgea și care își avea mormintele în mănăstirea Golia, în scaunul de la Iași era domn fiul său și strănepotul începătorului acestei ramuri, marele vornic Toma Cantacuzino. De aceea, mănăstirea Golia a intrat destul de repede în stăpânirea acestui sat, al cărui nume s-a schimbat, acum, din Cajva în Cajba. Chiar în actul de danie, Mihai Racoviță a scris greșit numele satului, probabil în forma „Slajva”, așa cum apare în primul act de după închinare, dat de fiul său Constantin Mihail Cehan Racoviță voievod, la 8 iulie 1752, pentru egumenul Gherasim, ca să-și stăpânească „moșia Stolnicenii i Slajva, ci sîntu la ținut Eșului, cari moșii îi sînt sate danii mănăstirii Golâi de preînălțat părintele domnii mele, măria sa, Mihai vodă, și să-și ia a zece din pâni, din fânaț, din prisăci cu stupi, din grădini cu legumi, din livezi cu pomi, din bălți cu pește, din tot locul cu tot venitul”¹⁶.

Egumenul a primit cu bucurie aceste privilegii, numai că, atunci când a ajuns la fața locului, la moșia ce-i era „dată danii di la măria sa Mihai Racoviță voievod, ci este piste Prut la ținutul Eșului, la ocolul Ciuhurului, pi vale Dubovățului, anume Cajba¹⁷”, a văzut că hotarele acesteia erau încălcate din toate părțile, de aceea i-a cerut lui Matei Ghica să-și curețe pietrele de hotar. La 14 octombrie 1755, vornicul de poartă Ioan Meleghi a văzut că, din două părți, moșia se învecina cu Cohneștii, Săbotca, Bisericanii, Tomeștii, Ilișenii, Balotina Mică, Balotina Mare și Vasileuții Mici, „care aceste moșii, toate s-au scurtat curmezișu de un locu pentru o moarte de om ce s-au făcutu atunce și pe acele vremi, pe cându au fostu Toma, vornicu mari, moșul mării sale, lui Mihai vodă, și de unde s-au scurtat li-au lipit la moșia Cajba”; iar în celelalte două părți cu moșia Hăjdienii și seliștea Dușmanii ale mănăstirii Cetățuia și cu moșiile Vasileuții Mari și Botești. Oamenii bătrâni, răzeși și megieși, care au fost strănși la hotărnicire, printre care s-au aflat Velișcu Stavăr și Andronache vechilul mănăstirii Golia, au mărturisit cum „au umblat hotarul, pe cându au fostu supt stăpânire mării sale, lui Mihai vodă, și mai pe urmă au stăpânit și dumnealui Iordache Cantacuzino vel logofăt”. Mărturia hotarnică arată că o vreme, cât Mihai vodă a domnit în Țara Românească sau s-a aflat la Constantinopol, satul Cajva a fost stăpânit sau doar administrat de Iordache Cantacuzino mare logofăt, care era cumnatul domnului, fiind căsătorit cu sora vitregă a acestuia,

¹⁵ La începutul secolului XX, mănăstirea Vatoped de la Muntele Athos stăpânea 1.047 de desetine de pământ în Cajba, iar țărani, în număr de 733 de suflete, posedau 1.149 de desetine (Zamfir Arbore, *Dicționarul geografic al Basarabiei*, București, 1904, p. 44).

¹⁶ DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 114 (ultima cifră din veleat a fost întărită cu altă cerneală, de aceea se reconstituie cu greu). Constantin Racoviță i-a mai dat lui Gherasim mitropolit de Sevastia și egumen al Goliei un act asemănător, ca să-și stăpânească satul Stolnicenii, la 4 iunie 1752 (*ibidem*, f. 117).

¹⁷ *Ibidem*, f. 80–81 (în act numele moșiei a fost scris „Cajva”, după care a fost modificat în „Cajba”).

Ecaterina¹⁸. Același vornic de poartă, Ioan Meleghi, a fost chemat de egumenul Mitrofan să-i lămurească încurcăturile legate de semnele de hotar dintre Cajba și moșiile Butești, a lui Velișcu Stavăr, și Hăjdienii, a mănăstirii Cetățuia. Vornicul a început treaba, dar confruntându-se cu mărturii divergente, a cerut egumenului de la Golia să vorbească cu egumenul de la Cetățuia și să-i trimită zapisele vechi ale moșiei Hăjdieni, pentru că hotarnica nu se poate face „în doo-trii zâle”, având nevoie și de „ceva de cheltuială, că pi oameni nu poți să-i strângi fără de ceva băatură”¹⁹.

Nu știm dacă s-au trimis banii și cât s-a bătut la alegerea hotarelor, însă stabilirea hotarului nu a adus sfârșitul problemelor pentru egumenul Gherasim, pentru că moșia trebuia lucrată, iar casele satului fuseseră părăsite de mult. De aceea, a reușit să obțină de la Scarlat vodă Ghica, la 11 iunie 1759, o carte de slobozenie prin care era „volnic a chema și a strânge oameni streini dintr-alte părți de loc, și oricât de mulți ar vini și s-ar așeza la această numită siliște de la domnia mea vor fi în milă și în odihnă până în trii luni, nimărui nimic nu vor da, iar după ce să va împlini sorocul cărții domnii méle, atunce să margă vornicelul de la ispravnicul ținutului ca să-i așeză la bir după puțința lor, iar de nu să vor odihni, după așezământul ce le va face ispravnicul, atunce să viie vornicul cu 2–3 oameni, care vor fi mai capite, și să aducă și izvod de toți oamenii anumé, și să vor așeza cu birul la Vistierie după puțința lor”. Domnul îi poruncește ispravnicului de ținut să nu-i supere pe oameni, „dar și ei să se feriască, oamenii din țară pintre dâșii să nu-i priimască, nici să-i mistuiască, că aflându-să un lucru ca acesta, apoi nu numai că nu să va păzi buna lor tocmală, ci și pe vornicel și pe cei mai capité să vor pedepsi cu urgiie de cătră domnia mea”²⁰.

Având în vedere perioada foarte scurtă pentru care oamenii au primit scutire deplină de dări, trei luni, este de presupus că nu au dat năvală ca să facă sat. Totuși, după doi ani, egumenul Gherasim a putut vinde „orânda” satului unui evreu, urmând ca acesta să-și „stăpânească orânda din sat, ca nimeni altul să nu fie volnic a vinde horilcă, sau rachiu, sau vin sau medu, nici un feliu de băatură acolo, în satul Cajba, fără numai jădovul după tocmală”²¹. După ce a așezat cât de cât satul, egumenul a putut să-l și încredințeze cuiva pentru administrare. Astfel că l-a găsit pe pitarul Neculai Cogălniceanu, pe care l-a făcut vechil peste moșiile Cajba și Golăiași. Numai că acesta, după câțiva ani, s-a făcut stăpân peste Cajba, „zicând că iaste moșii a lui și nu-l suferă pe egumen ca să ia venit moșii”, egumenul fiind nevoit să scoată o „carte” de la marii boieri ai Divanului, pentru ca să-i poată lua de pe moșie legiuita zeciuială²².

Oricum, mănăstirea Golia a întâmpinat multă vreme mari dificultăți în stăpânirea satului. De aceea, în catagrafia din 1772–1773, întocmită în vremea ocupației rusești, satul Cajba apare ca fiind stăpânit de mănăstirea Cetățuia din Iași, având 73 de case țărănești, 3 slujitori, 12 țigani, 2 preoți, 2 mazili (Gheorghe și Constantin) și 2 scutelnici²³. Greșeala, căci despre o greșeală este vorba, s-a datorat faptului că mănăstirea Cetățuia stăpânea două moșii vecine, Hăjdienii și Dușmanii, întinzând hotarele acestora peste moșia Cajba, care aparținea mănăstirii Golia. Poate pentru ca greșeala să nu se mai repete, în recensământul din 1774, satul Cajba nu mai apare printre satele ținutului Iași.

¹⁸ M. Racoviță-Cehan, *Familia Racoviță-Cehan. Fișe nominale și fotografii*, p. 40.

¹⁹ DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 57–58.

²⁰ *Ibidem*, f. 121.

²¹ *Ibidem*, f. 126 (20 mai 1761).

²² *Ibidem*, f. 59 (14 aprilie 1772).

²³ *Recensămintele populației Moldovei din anii 1772–1773, în Moldova în epoca feudalismului*, vol. VII, partea I, alcătuit de P. G. Dmitriev și P. V. Sovietov, Chișinău, 1975, p. 194.

În ciuda tuturor acestor probleme, mănăstirea Golia a continuat să se îngrijească de moșia Cajba, sperând să obțină și un oarecare venit. Astfel, la 23 aprilie 1777, egumenul Nicodim vinde pentru șase ani venitul acestei moșii lui Nicola fost căpitan de Ciuhur, urmând ca acesta să dea în fiecare an mănăstirii câte 70 de lei. În ultimul an al contractului au apărut neînțelegeri între egumen și fostul căpitan, iar pentru tranșarea lor au fost mobilizați locuitorii, s-au plăsmuit acte, s-au trimis jalbe la domn, ca până la urmă boierii caimacami să găsească că dreptatea îi aparține egumenului de la Golia²⁴. Nici noului egumen, Mitrofan, nu i-a fost mai ușor, având de făcut față atât la „oamenii ce șad pe acea moșie, cât și la alți împregiurași, care de la o vreme s-au obrăznicit, și de la o vreme ară pe unde voesc de străcă fânașul, neînțelegând de vechilul mănăstirii, di să pricinuește pagubă”²⁵. Înainte de 1790, moșia a fost „vândută cu anul” unui negustor armean, care nu a făcut o afacere prea bună, tot „din pricina lăcuiitorilor de pin satele de pinpregiur, carii apărându-i moșiile lor, di le au de fânaș și de arături, își pășunează vitele și calcă moșia aceasta a mănăstirii, fără a avea vreun folos de la dânașii, și aduc mănăstirii pagubă”²⁶.

Până la urmă, toate aceste tulburări au făcut ca satul să se deșerte de oameni, iar Cajba să redevină „moșie fără sat”. Cu toate acestea, egumenul Mitrofan a continuat să se lupte pentru stăpânirea moșiei și pentru refacerea satului, înaintând o jalbă domnului, în aprilie 1793, prin care arată că „sfânta mănăstire Golăia, având o moșii fără de sat, anume Cajba, la ținutul Iași, și moșiile ce sînt pinpregiurul ei sînt cu sate”, imașul ei este încălcat de satul Dușmanii al mănăstirii Cetățuia și de și de satul răzășesc Căldărușa²⁷. Ca urmare, Mihai vodă Suțu poruncește, la 3 mai 1793, lui Neculai Balș fost mare vornic de aprozi și lui Vasile Roset fost mare comis, ispravnici de ținutul Iași, să cerceteze starea moșiei Cajba, pentru că acolo, „nefiind oameni cu lăcuință, și toate satele ce-ar fi prinpregiurul numitei moșii nu numai că toată hrana ș-ar fi făcând pe ce moșie și nici un adetiu a moșii n-ar fi dând, ci încă și tot imașul vitelor sale l-ar fi făcând tot pe moșia mănăstirii, iarăși fără de nici o învoială”²⁸. Porunca domnească a fost pusă în practică de ispravnicii ținutului Iași, care îi cer căpitanului ocolului Ciuhur să meargă la fața locului și să le ceară locuitorilor de pe moșiile vecine să se învoiască cu egumenul mănăstirii Golia, dacă vor să se hrănească de pe moșia Cajba²⁹.

În anii ce au urmat s-a înfiripat din nou viață în casele risipite de pe moșia Cajba, ajungând ca, în primii ani de după ocupația rusească (1817), satul să numere 11 gospodării³⁰. Dar ne oprim aici cu povestea „regăsită” a acestui sat din vechiul ținut al Iașilor, așteptând ca din arhiva bogată a mănăstirii Vatoped de la Muntele Athos³¹ și din impresionanta arhivă de la Chișinău să apară noi informații cu care să se scrie istoria așezării din stânga Prutului și a așezământului din dreapta Prutului până la desființarea nenorocitei „însărcinări”, pe care a primit-o acest râu, aceea a fi hotar în inimă de țară (1918).

²⁴ DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 23 (1782 august 15).

²⁵ *Ibidem*, f. 15.

²⁶ *Ibidem*, f. 16 (1790 mai 27; porunca Divanului Moldovei); plângerea egumenului a fost înaintată marilor boieri înainte de 24 mai (*ibidem*, f. 21–22). În aceeași pricină, egumenul Mitrofan a trimis și o jalbă domnului (fără dată; *ibidem*, f. 42).

²⁷ *Ibidem*, f. 55–56.

²⁸ *Ibidem*, f. 78.

²⁹ *Ibidem*, f. 54 (9 mai 1793).

³⁰ Ion Țăbuleac, *op. cit.*

³¹ Florin Marinescu, Vlad Mischevca, *Mitropolitul Grigore Irinupoleos (1764–1846). Studii și documente referitoare la egumenul grec al Goliei*, Iași, 2010, p. 37.

Pe lângă aceste interesante documente privitoare la moșia și satul Cajva, în dosarele pomenite mai sus mai sunt câteva acte, din ultimii ani ai secolului XVIII și din primii ani ai celui următor, în care se vorbește despre alegerea hotarelor moșiilor Burnărești și Bubuioci, „la ținutul Orheiului, pe apa Bâcului, la satele din gios, aproape de Bender”³², care se amestecaseră rău cu hotarul moșiei Cobusca³³, în așa fel încât boierii hotarnici s-au întrebat dacă nu cumva moșia din urmă le-a „înghițit” pe cele dintâi. Tot de dinainte de ocupația rusească, din octombrie–decembrie 1807, în același dosar sunt și opt documente, care vorbesc despre cumpărăturile făcute de căminarul Ioan Matfeu (sau Maftעי), vechilul doamnei Zoe Moruzi, de la razeșii din satul Căcărăzeni, pe Bâc, în ținutul Orhei³⁴. Având în vedere faptul că Smaragda, fiica doamnei Zoe, a fost înmormântată la Golia, în aprilie 1804, credem că aceste părți de sat au fost dăruite mănăstirii Golia, în amintirea și pentru sufletul tinerei mlădițe domnești, moartă la doar 17 ani³⁵.

Printre aceste acte, care au legătură directă cu mănăstirea Golia, s-au mai strecurat, întâmplător sau nu, și două hârtii, una scrisă în slavă, cealaltă în românește, pe care am socotit de cuviință să le publicăm, din pricina interesantului lor conținut. Documentul slav, din 18 ianuarie 1615 (nr. 9), este referitor la satul Iurcăuți, din ținutul Cernăuți, fiind cunoscut în istoriografia noastră prin intermediul a două traduceri, cu omisiuni și greșeli, care au fost publicate. Publicarea originalului se impunea, fie și doar pentru a arăta că porecelele unor dregători (Scaraotschi; „căpetenia dracilor”) sau preoți (Bogorodița; „Născătoare de Dumnezeu”) nu sunt greșeli ale traducătorilor din secolele XVIII–XIX, ci apar aidoma în textul slav. Documentul românesc, din 13 aprilie 1664 (nr. 15), este inedit, iar prin publicarea lui se adaugă o fărâmă la cunoașterea istoriei creditului moldovenesc din secolul XVII și la biografia „creditorului” Franguli, mai întâi săoar și apoi mare vameș³⁶.

În concluzie, ne bucurăm că am putut aduce în circuitul științific acest bogat grupaj de documente, prin care am „regăsit” istoria pierdută a unei așezări din stânga Prutului, din vechiul ținut al Iașilor și am adăugat câteva informații la bogatele istorii ale mănăstirii Golia, din orașul Iași, și ale familiilor Cantacuzino și Racoviță.

³² DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 46 (12 aprilie 1796; poruncă domnească de la Alexandru Ioan Calimah, în urma jalbei care i-a fost trimisă de arhimandritul Simion, exarh din mănăstirea Golia).

³³ *Ibidem*, f. 50–51 (27 iunie 1796); dosarul mai cuprinde și alte trei documente în aceeași pricină, din 29 ianuarie 1796 (f. 38–39), început de secol XIX (jالبă a egumenului către domn, prin care cere dreptul de a-și hotărâmi moșia Burnărești, așa cum a făcut hatmanul Sandulache Sturza cu părțile pe care le-a cumpărat din Cobusca; f. 76); 30 aprilie 1806 (porunca lui Alexandru vodă Moruz către medelnicerul Isache, prin care îi cere să facă hotarnica Burnăreștilor; nenumrotat).

³⁴ *Ibidem*, f. 92–106 (9 octombrie – 9 decembrie 1807).

³⁵ Sever Zotta, *op. cit.*, p. 25.

³⁶ I. Caproșu, *O istorie a Moldovei prin relațiile de credit până la mijlocul secolului al XVIII-lea*, Iași, 1989, p. 109, 130.

1.

<1606/7114> ianuarie 14

† Се збо аз, Дръгичи шолтѣз, и вѣ прѣгари ѡт трѣгѣ Шефънеци и Алеѣа зрѣдник ѡт Шефънеци. Оже прѣиде прѣд наме Пѣтрашко Бешинѣ ѡт Терховци и марторосил прѣд наш стол аже продал свою правѣ ѡтнинѣ и дѣднинѣ ѡт село Кажва, четвѣртаа част ѡт село Кажви, еже ест посрѣд село, част его, и съ хотар, еже ест по близ Рентѣ, пониже части Рентеи.

И аз продалдох Пѣтракиевѣ, грекѣзи¹ ѡт Кажви и женѣ его Софранѣи, за мѣв талери стари, да вѣдет еѣ ѡт съда напрѣд ѡтнина и чадом их, на веки, съ вѣсеа части, четвѣртаа част ѡт Кажви, како више пишем.

А при наш(е) токмежи [аз] вили сѣи зрѣдници више писании и ини люде дов<ри>².

А на волшѣю крѣпост(и) приложи Дръгичи шолтѣз<зѣ>³ трѣговскѣю печати ...⁴ Алеѣа зрѣдник къ семѣ момеѣ записѣ.

Поп(а) Билаш писал.

† Пис ѣ Шефънеци, ген(аріе) дѣи.

† Како ест хотар по маткѣ Хиринеи ѡткъ Новосадѣни.

† Iată dar eu, Drăghici șoltuz, și 12 pârgari din târgul Ștefănești și Alexa vornic din Ștefănești. Iată a venit înaintea noastră Pătrașco Beșină din Terhovți și a mărturisit înaintea scaunului nostru că a vândut a sa drepată ocină și dedină din satul Cajva, a patra parte din satul Cajva, care este în mijlocul satului, partea lui, și cu hotar, care este aproape de Rentea, mai jos de partea Rentei.

Și eu am vândut lui Petrache, grecului¹ din Cajva, și soției lui, Sofronia⁵, pentru 42 de taleri vechi, ca să-i fie și de acum înainte ocină și fiilor lor, în veci, cu toată partea, a patra parte din Cajva, cum mai sus scrie.

Și la tocmeala noastră au fost acești vornici mai sus scriși și alți oameni buni.

Iar spre mai mare tărie a adăugat Drăghici șoltuz pecetea târgului la acest zapis al meu ...⁴ Alexa vornic.

Popa Bilaș a scris.

† Scris la Ștefănești, ianuarie 14.

† Precum este hotarul până în matca Hurinei dinspre Novosadéni.

Data de an am stabilit-o după documentul numărul 3, din 1606 aprilie 5.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 31. Original slavon, hârtie, cerneală cafenie, rupt la îndoituri și pătat, sigiliul târgului Ștefănești aplicat în ceară neagră, căzut, și sigiliul lui Alexa vornic, aplicat în ceară neagră, căzut; cu o traducere, cu omisiuni, din 20 mai 1795 de Andrei Sabin căpitan.

¹ Așa în original.

² Rupt.

³ Omis.

⁴ Un cuvânt neclar, pentru că se află pe îndoitura actului.

⁵ În textul slav: „Sofrania”.

2.

1606 (7114) februarie 20, Iași

† Иѡ Еремїа Могила воєвода, Б(о)жїєю м(и)л(о)стїю, г(о)сп(о)д(а)рѣ Земли Молдавскон. Сѡже прїиде прѣд нами и прѣд всими нашими молдавскими волѣри слѡга наши Тоадер Калапод аprod и тѣгал(и) на Билик и Грозин, с(ы)нѣ Михаило, радї четвѣртаа част ѡт половина село ѡт Кажва, чтож(е) ѡни себи кѡпили ѡт племеника их, Крѣста пѣхѣричел, и хотѣл(и) им вратитит. Я ѡни указали прѣд нами исписок кѡпеженїи ѡт Петра воєводї, что сѡт томѣ ка лѣт(и), ѡкож(е) кѡпили за доброволи, за сто и четир(и) десат злати татарских.

Ино съмотри(и) есми съ нашим Сѣвѣтом и шврѣтохом им право, ѡко неможет им никто ѡт толика вѣлма вратитї, занеж(е) ест давнаа вѣрма, и счїнили себе тамо ставѣ и садове и мног(о) келтованїе. Ино ѡстал(и) Тоадер Калапод ѡт вѣсего права. Я слѡги наши Билик и Грозин, с(ы)нѣ Михаило, ѡправили сѣ и поставили себе ферїю с наш Бистїар, кѣ злати.

Там радї, како да не имаєт их никто маи¹ тѣгатї а ни добиватї николиже, прѣд сїа лист г(о)сп(о)д(а)ств(а) ми.

Пис в Ис, в(ъ) л(ѣ)т(о) *зрдї феврѡрїе к.

† Г(о)сп(о)динѣ велѣл.

† Бел логѡфет сч(ил).

И искал Стрвичи логѡфет <m. p.>.

Дрѣган Тѣвтѣл <писал>.

† Io Eremia Movilă voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată a venit înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri moldoveni sluga noastră Toader Calapod aprod și au pârât pe Bilic și Grozin, fiul lui Mihailo, pentru a patra parte din jumătate de sat din Cajva, pe care ei au cumpărat-o de la ruda lor, Cârstea păhârnicele, și au vrut să o întoarcă. Dar ei au arătat înaintea noastră ispisoc de cumpărătură de la Petru voievod, de la care sunt acum 21 de ani, precum că au cumpărat de bunăvoie, pentru 140 de zloți tătărești.

Deci am căutat cu Sfatul nostru și am găsit dreptate lor, pentru că nu poate nimeni de atâta vreme să întoarcă, pentru că este de multă vreme, și și-au făcut acolo iaz și livezi și multă cheltuială. Și a rămas Toader Calapod de toată legea. Iar slugile noastre Bilic și Grozin, fiul lui Mihailo, s-au îndreptat și și-au pus ferăie în Vistieria noastră, 24 de zloți.

Pentru aceea, nimeni să nu aibă a mai¹ pârî și nici a dobândi niciodată, înaintea acestei cărți a domniei mele.

Scris la Iași, în anul 7114 <1606> februarie 20.

† Domnul a poruncit.

† Marele logofăt a învățat.

Și a iscălit Stroici logofăt <m. p.>.

Drăgan Tăutul <a scris>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 63. Original slavon, hârtie, cerneală neagră, sigiliu domnesc mic, timbrat, având în câmp stema Moldovei, puțin clar; cu o traducere din 19 mai 1795 de Andrei Sabin căpitan.

¹ Așa în originalul slavon.

3.

1606 (7114) aprilie 5, Iași

† Иѡ Еремїа Могїла воевода, Б(ѡ)жїею м(и)л(ѡ)стїю, г(ѡ)сп(ѡ)д(а)рь Земли Молдавскон. Сѡже прїидошѣ прѣд нами и прѣд нашими волѣри Софронїа и съ вратаничѣ своа, Анастасїа, дѣща Кѣпрїан, съ єднѣ запис за сведєлство ѡт Алеѡа Срадник и ѡт Дрѣгич шолтѡз и ѡт вї прѣгари ѡт трѣг Шефѣнешти, ѡкоже кѡпила Софронїа съ мѡжем своим, Петра грек, и Кѣпрїан, ѡт(ь)цѣ Настасїи, до колѣ были живи, четвѣртаа част ѡт село Кажва, что ѡ волост Исконѡ, что єст посрѣд села, пониже части Рѣнтеи, ѡт Пѣтрашко Бешинѣ, за четир(и) десѣт и два талери витьх. И заплатили емѡ исплѣна, ѡтпрѣд ними.

Ино ми, видѣвши тот запис за сведєлство ѡт тих виш(є) писаних людї добрих. Я ми есми вѣрѡвали, тѣм радї, како да єст им и ѡт нас Срик и ѡтнина, съ вѣсем дохѡдом.

И ин да с(а) неѡмишаєт.

Пис ѡ Ис, в(ь) л(ѣ)т(ѡ) ^{зрлї} апрїл(їе) ѣ.

† Г(ѡ)сп(ѡ)динѣ реч(є).

† Бел логѡфєт Сч(ил).

И искал Стрвичи логѡфєт <m. p.>.

Дрѣган Тѣштѡл <писал>.

† Io Eremia Movilă voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată a venit înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri Sofronia și cu nepoata sa de frate, Anastasia, fiica lui Căprian, cu un zapis de mărturie de la Alexa ureadnic și de la Drăghici șoltuz și de la 12 pârgari din târgul Ștefănești, precum că a cumpărat Sofronia cu bărbatul său, Petrea grecul, și Căprian, tatăl Nastasiei, până când a trăit, a patra parte din satul Cajva, în mijlocul satului, care este în ținutul Iașilor, mai jos de partea Rentei, de la Pătrașco Beșină, pentru patruzeci și doi de taleri bătuți. Și i-a plătit deplin, dinaintea lor.

Deci noi, văzând acel zapis de mărturie de la acei mai sus scriși oameni buni. Iar noi încă le-am încredințat, pentru aceea, ca să le fie și de la noi uric și ocină, cu tot venitul.

Și altul să nu se amestece.

Scris la Iași, în anul 7114 <1606> aprilie 5.

† Domnul a zis.

† Marele logofăt a învățat.

Și a iscălit Stroici logofăt <m. p.>.

Drăgan Tăutul <a scris>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 3. Original slavon, hârtie, cerneală neagră, puțin rupt la îndoituri, sigiliu domnesc mic, timbrat, având în câmp stema Moldovei, puțin clar.

4.

1609 (7117) aprilie 8, Iași

† Иѡ Костантин Могїла воевода, Б(ѡ)жїю м(и)л(ѡ)стїю, г(ѡ)сп(ѡ)д(а)рь Земли Молдавскон. Сѡж(є) прїидоши прѣд нами и прѣд нашими волѣри наши сѡзги Грозин апрєд, с(ь)нѣ Михаилѡ, и Гаврил хѣнсьрєл, с(ь)нѣ Билик, по их

добри волѣ, неким непонуждени а ни присиловани, и продали их правою шти(и)ну вт исписок купежни, что имали вт(ь)ци их виш(е) писаних, Михаило и Билик, вт Петра воеводѣ, вт половина село Кажва на Дѣборѣц, четвертъаа част, что Ѹ волост Йскои. Та продали нашему вѣрному и почетенному волѣрину, п(а)ну Дѣмитракѣи Кирици великому постелнику, за тридесѣтъ¹ талери сребних. И заплатил им исплъна.

Тѣм радѣ, како да ест² ему и вт наст тоа част вт Кажва шти(и)ну и вкупленіе, съ вѣсем доходом.

И ин да с(а) не Ѹмишает.

Пис в Йс, в(ь) л(ѣ)т(о) *зрѣі апріліе) и.

† Г(о)сп(о)д(и)нъ реч(е).

† Костантин Могила воевода <m. p.>.

† Строици вел логофет Ѹч<ил>³.

И искал Строици логофет <m. p.>.

† Невожатко <писал>.

† Io Costantin Movilă voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată au venit înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri slugile noastre Grozin aprod, fiul lui Mihailo, și Gavril hânsărel, fiul lui Bilic, de bunăvoia lor, de nimeni siliți și nici asupriți, și au vândut dreapta lor ocină din ispisoc de cumpărătură, pe care l-au avut tații lor mai sus scriși, Mihailo și Bilic, de la Petru voievod, din jumătatea satului Cajva pe Dubovăț, a patra parte, care este în ținutul Iași. Aceasta au vândut credinciosului și cinstitului nostru boier, pan Dumitrachi Chiriți mare postelnic, pentru treizeci¹ de taleri de argint. Și le-au plătit deplin.

Pentru aceea, ca să le fie și de la noi această parte din Cajva ocină și cumpărătură, cu tot venitul.

Și altul să nu se amestece.

Scris la Iași, în anul 7117 <1609> aprilie 8.

† Costantin Movilă voievod <m. p.>.

† Stroici mare logofăt a învățat.

Și a iscălit Stroici logofăt <m. p.>.

† Nebojatco <a scris>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 27. Original slavon, hârtie, cerneală cafenie, sigiliu domnesc mic, timbrat, având în câmp stema Moldovei și legenda: „† Іѡ Костантин Могила воевода” („† Io Costantin Movilă voievod”), întretăiată de stema Movileștilor.

¹ Cuvânt adăugat de altă mână cu altă cerneală, în aceeași vreme.

² Cuvânt scris între rânduri.

³ Rupt.

5. <1609 septembrie 1 – 1610 august 31> (7118), Iași

† Иѡ Костантин Могила воевода, Б(о)жією м(и)л(о)стію, г(о)сп(о)д(а)ръ Земли Молдавскои. Сѡже прїиде прѣд нами и пред нашими молдавскими волѣри Грозка, с(ы)нъ Малик, неким непонужден(и) а ни присилован(и), и продал свои правою штину за купежно, что имает вт Калапод и вт Сорочѣнгл, вт половина село Кажва, четвертъаа част, вт исписок что имали вт Петра воеводѣ.

Та продали нашему вѣрному и почитен волѣрин, Кирици Дѣмитраки великому постелник, радї тридесѣт и пет талери сребниѣ. И заплатил ему вѣси исплѣна, съ п(и)н(ѣ)си готов(и), прѣд нас.

Тѣм радї, како да ест ему права штинис и викупленїе, съ вѣскѣм доходоми.

И ни да с(а) неѣмишаест, прѣд сим лист г(о)сп(о)дств(а) ми.

Пис Ѹ Иш(и), л(ѣ)т(о) *зрїї.

† Сам г(о)сп(о)динъ реч(е).

† Костантин Могила воевода <m. p.>.

† Срѣке Ѹчил и искал <m. p.>.

† Харитон <писал>.

† Io Costantin Movilă voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată a venit înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri Grozca, fiul lui Malic, de nimeni silit și nici asuprit, și a vândut dreapta sa ocină de cumpărătură, pe care o avea de la Calapod și de la Soroceanul, din jumătatea satului Cajva, a patra parte, din ispisoc pe care l-a avut de la Petru voievod. Aceasta a vândut-o credinciosului și cinstitului nostru boier, Chiriți Dumitrachi mare postelnic, pentru treizeci și cinci de taleri de argint. Și i-a plătit toți deplin, cu bani gata, înaintea noastră.

Pentru aceea, ca să-i fie dreaptă ocină și cumpărătură, cu tot venitul.

Și altul să nu se amestece, înaintea acestei cărți a domniei mele.

Scris la Iași, anul 7118 <1609 septembrie 1 – 1610 august 31>.

† Înсуși domnul a zis.

† Costantin Movilă voievod <m. p.>.

† Urêche a învățat și a iscălit <m. p.>.

† Hariton <a scris>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 46. Original slavon, hârtie, cerneală neagră, sigiliu domnesc mic, timbrat, având în câmp stema Moldovei și legenda: „† Іѡ Костантин Могила воевода” („† Io Costantin Movilă voievod”), întretăiată de stema Movileștilor.

6. <1609 septembrie 1 – 1610 înainte de aprilie 21> (7118), Iași

† Пан Пѣтрашко вел дворник Вишнѣи Земли, и пан Никоар(ъ) вел вистѣрник, и пан Бозл вистѣрник, и Гіѡргіе дворник, и Гіѡргіе Балше дворник, и Еремїа дворник, и Тоадер Драготъ дворник и Гіѡргіе Башотъ. Сѡже прїидошѣ пред наме Лѡпвл аprod, съ теста его Софронїа, жина Петри грек, неким непонуждени а ни пресилувани, и продал своа права штин(и)нѡ вт исписок за купежно, что имали вт Еремїа воеводї, четвѣрта част вт село Казва, что ест посрѣд села, пониже част Рѣнтеи, что тое село ест на Прѣтѣ, Ѹ волост Искиѣ.

Та продали п(а)нѡ Дѡмитраки Кирица великому постелник, радї шестї десѣт талери сребниѣ, и тот исписок за купежно, что имали вт Еремїа воеводї, ешеже дал Ѹ рѣки г(о)сп(о)дств(а) си. И заплатили им вѣси исплѣна, съ п(и)н(ѣ)си готови, прѣд наме.

Тѣм радї, како да ест ему права штин(и)нѡ и викупленїе, съ вѣскѣм доходоом.

И ни да с(ъ) не ѣмишаест.

Пис Ѹ Иш(и), л(ѣ)т(о) *зрїѣ.

† Пѣтрашко дворник искал <m. p.>; Николар(ъ) вист(дрник) <m. p.>; Из, Боза вист(дрник) <m. p.>; Гіургіе дворник <m. p.>; Балше дворник глотїи <m. p.>.

† Pan Pătrașco mare vornic al Țării de Sus, și pan Nicoară mare vistiernic, și pan Boul vistiernic, și Ghiorghie vornic, și Ghiorghie Balșe vornic, și Eremia vornic, și Toader Dragotă vornic și Ghiorghie Bașotă. Iată au venit înaintea noastră Lupul aprod, cu soacra lui, Sofronia, soția lui Petre grecul, de nimeni silit și nici asuprit, și a vândut dreapta sa ocină din ispisoc de cumpărătură, pe care l-au avut de la Eremia voievod, a patra parte din satul Cajva, care este în mijlocul satului, mai jos de partea Réntei, care acest sat este la Prut, în ținutul Iașilor.

Aceasta au vândut panului Dumitrachi Chirița mare postelnic, pentru șaizeci de taleri de argint, și acel ispisoc de cumpărătură, pe care l-a avut de la Eremia voievod, încă l-au dat în mâinile domniei sale. Și le-a plătit totul deplin, cu bani gata, înaintea noastră.

Pentru aceea, ca să-i fie dreaptă ocină și cumpărătură, cu tot venitul.

Și altul să nu se amestece.

Scris la Iași, anul 7118 <1609 septembrie 1 – 1610 august 31>.

† Pătrașco vornic a iscălit <m. p.>; Nicoară vornic <m. p.>; Eu, Boul vistiernic <m. p.>; Ghiorghie vornic <m. p.>; Balșe vornic de gloată <m. p.>.

Data finală de lună și zi a fost stabilită după întărirea domnească din 21 aprilie 1610 (vezi documentul nr. 8).

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 36. Original slavon, hârtie, cerneală neagră, șapte sigilii inelare aplicate în aceeași cerneală (vezi foto).

7.

1610 (7118) ianuarie 25, Iași

† Eu, Orăș ce-am fost hatman, însu-mi mărturisescu cu acest zăpis al meu cum au vėnit Grozca den Cajva cu un zăpis ce-au avut de cumpărătură. Deci au dat Grozca¹ în mână mea acel zăpis și era să plătescu eu a patra parte de Cajva, partea Grozcai. Deci într-aceaia s-au prilejit de-au vândut Grozca aceaia a patra parte de sat den Cajva giupănului Dumitrachi Căriției, postelnicului celui mare.

Deci domnea-sa, postelnicul, au cerșut acel zăpis [sul] de la mine să i-l dau domnei sale. Deci eu mărturisescu că acel zăpis nu știu cumu s-au prilejit de l-am pierdut. Deci de s-are și afla undeva s-au de s-erea² scotea undeva den vro mărturie la vrėun giudeț să nu să credze. De aceasta, de să să știe.

Și pre mai mare credința me-m pus și mână me la cestu zăpis al meu și peceate me înc-am pus mai gios.

Пис Ѹ Иш(и), ген(аріе) кѣ, в(ъ) л(ѣ)т(о) *зрїѣ.

† Оръш вив хатман искал <m. p.>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 29. Original, hârtie, cerneală cafenie, sigiliul inelar aplicat în ceară verde, al lui Orăș hatman, căzut.

¹ Scris: Грозька.

² Așa în orig.

8.

1610 (7118) aprilie 21, Iași

† Иѡ Костантин Могила воевода, Б(о)жїю м(и)л(о)стїю, г(о)сп(о)д(а)рь Земли Молдавскон. Сѡж(е) прїдоши пред нами и пред нашими волѣри Софронїѡ, жена Петре гречин, и със зѣт еи, слѡга наши Луп(с)шор аprod, по их доброй воли, неким непонѡждени а ни присиловани, и продали их правою втн(и)ну и викѡпленїе вт исписок кѡпежни, что имал вт с(в)лто почившаг(о) поконнаг(о) родителѣ ...¹ г(о)сп(о)дств(а) ми, Еремїѡ воеводї, четврѣтаа часть вт село Кажва, что ест по срѣд села, пониже часть Рѣнти, на Дѡбовѡц, что ѡ волост Искѡму, что било им купежно вт Пѣтрашко Бешинѡ. Та продали вни нашѣму вѣрному волѣрину, пану Дѡмитракїи Кирици великому постелник, за шестдесат талери сребних. И заплатил им исплѣна, втпред нами.

Тѣм радї, како да ест емѡ и вт нас втн(и)ну и потврѣженїе, съ вѣсем доходѡм.

И ин да с(в) не смѣшает.

Пис ѡ Ис, в(ъ) л(ѣ)т(о) зрїт апрїлїе) кѡ.

† Г(о)сп(о)д(и)нѣ реч(е).

† Костантин Могила воевода <m. p.>.

† Пѣтрашко дворник ѡчил) и искал <m. p.>.

† Невожатко <писал>.

† Io Costantin Movilă voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată au venit înaintea noastră și înaintea tuturor boierilor noștri Sofronia, soția lui Petre grecul, și cu ginerele ei, sluga noastră Lupușor aprod, de bunăvoia lor, de nimeni siliți și nici asupriți, și au vândut deapta lor ocină și cumpărătură din ispisoc de cumpărătură, pe care l-au avut de la înainte sfânt răposatul, părintele ...¹ domniei mele, Eremia voievod, a patra parte din satul Cajva, care este în mijlocul satului, mai jos de partea lui Réntea, pe Dubovăț, ce este în ținutul Iași, pe care au cumpărat-o de la Pătrașco Beșină. Aceasta au vândut-o ei credinciosului nostru boier, pan Dumitrachi Chiriți mare postelnic, pentru șaizeci de taleri de argint. Și le-au plătit deplin, dinaintea noastră.

Pentru aceea, ca să-i fie și de la noi ocină și întăritură, cu tot venitul.

Și altul să nu se amestece.

Scris la Iași, în anul 7118 <1610> aprilie 21.

† Domnul a zis.

† Costantin Movilă voievod <m. p.>.

† Pătrașco vornic a învățat și a iscălit <m. p.>.

† Nebojatco <a scris>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 93. Original slavon, hârtie, cerneală cafenie, sigiliu domnesc mic, timbrat, având în câmp stema Moldovei și legenda: „† Иѡ Костантин Могила воевода” („† Io Costantin Movilă voievod”), întretăiată de stema Movileștilor; cu o traducere, cu omisiuni, din 19 mai 1795 de Andrei Sabin căpitan.

¹ Urmează două slove sau o prescurtare neclare.

9.

1615 (7123) ianuarie 18, Iurcăuți

† Петра Скараутскии староста Черновскии свѣдѣтельствем сим листом нашим. Сѣже прїидоша пред нас Продан и съ брат си, Глигорї, с(ы)нове покоинаг(о) Ивнашка wt Юркъѣци, и съ ч(и)ститим листом величествїа г(о)сп(о)дства си, г(о)сп(о)д(и)на нашег(о) м(и)л(о)стиваг(о) wt Шефана воевода, како ави есми хотарили и слѣпили ѣ село, ѣ Юркъѣци, съ княгинѣ покоинаг(о) Думитра Ленци, которъх вист треи¹ братїа: покойник К(а)раско и сестра ег(о), Маринка, мати покоинаг(о) Ивнашко, wt(ь)ца Продан, и третїа част Ленцина.

Таж(е) аз, ѣвидѣхом ч(и)стити лист величествїа г(о)сп(о)дства си, г(о)сп(о)д(и)на ни, и съ Боврик вел ват(ав), и съ Бахрин ват(ав), и съ Иван ват(ав), и съ Думитрашко, и съ Мац диак, и съ Романко ап(род), и съ поп Б(о)г(о)р(о)д(и)ца², и съ поп Лучка, и съ поп Павѣла wt Боианчик и съ люд(и)ми добрьми wtкр(ь)стними wt Бървовѣц и wt Боианчик и wt Юркъѣци, и съмотрихмо како а ви есми раздѣлимо тоє село, рько мое, Юркъѣци, на три част(и): една част, Проданови и брату ег(о), Григорїєви, котораа им ест wtнина и дѣнина по их мошеи¹, Маринкѣ, и покойник wt(ь)цѣ си, Ивнашко; друга част, таг(о) тиж(е) села, покоинаг(о) Караска, брата Маринкѣ, котораа часту вист заложил Караско v ѣнчол стар, котораа част искупил покойник Ѣв<и>³ашко, радї слг залт(и) татарскѣх, wt(ь)цѣ Проданов и Глигорїє, како имают и исписоаче¹ wt вл(а)гоч(и)стивѣх и прежде почивших г(о)сп(о)дарей, wt Богдан воевод и wt Ерємии воевод. Я третїа част, Ленцоє и чадом их, съ вист съ покойник Думитру Ленцѣ.

Таж(е) ми съмотрихом и потокихмо их, по их добра вола, и поставихмо три стълпи wt вишини кут до нижни, по длиж(е) села. Я третїа част, котора са достала Ленцоє и чадом их, то ест wt мостка тот кут по близ двур покоинаг(о) Ленци, и со сѣд(ь)ми еи. Я сѣх ѣ част(и) продадови, тиж(е) съ тих сѣсид(и), по близ поток, имают бити, а v поли wt нив(и) имают са тѣ<к>³мити ни вами и сѣножати, <имати>³ ѣ част(и) Проданов и Глигорїи, а трѣтїа част Ленцоє. Я wt ставов ест: вишини став Ленцоє, тот нижни став имаєт ест испустити Ленцоє и рьба изловити, а тот став Продан имаєт ег(о) заставити и потокомити.

Я сии исписок имают совѣ потрєрѣдити wt ч(и)стита порта г(о)сп(о)д(и)на ни.

Я кто ви имал са вѣмишати вѣ сїа тѣкмала да бѣдет триклат и проклат wt тїи прєшт¹ еж(е) вист вѣ Никен. На что приложихмо печати наших ко сему листу нашєму.

Пис v Юркѣвци, вѣ л(ѣ)т(о) ѣзркє ген(арїє) иї.

† Petrea Scaraoțchi staroste de Cernăuți mărturisesc cu această scrisoare a noastră. Iată au venit înaintea noastră Prodan și cu fratele său, Gligori, fiii răposatului Ionașco din Iurcăuți, și cu cinstită cartea măritei sale domnii, a domnului nostru cel milostiv de la Ștefan voievod, ca îndată să le hotărâm și să le stălpim la sat, la Iurcăuți, cu cneaghina răposatului Dumitru Lenți, căci au fost trei¹ frați: răposatul Crasco și sora lui, Marica, mama răposatului Ionașco, tatăl lui Prodan, și a treia parte a Lenței.

De aceea eu, văzând cinstita carte a măritei sale domnii, a domnului nostru, și cu Bobric mare vătaf, și cu Bahrin vătaf, și cu Ivan vataman, și cu Dumitrașco, și cu Maț diac, și cu Romano aprod, și cu popa Bogorodița, și cu popa Lucica, și cu popa Pavăl din Boiancic și cu oameni buni dimprejur, din Vârbovăț și din Boiancic și din Iurcăuți, am

socotit și le-am împărțit acel sat Iurcăuți, cu mâna mea, în trei părți: o parte a lui Prodan și a fratelui lui, Grigorie, care le este lor ocină și dedină de pe moașa¹ lor, Mariica, și de pe răposatul tatăl lor, Ionașco; altă parte, de asemenea din același sat, a răposatului Carasco, fratele Maricâi, care parte a fost zălogită de Carasco la Onciul bătrânul și pe care a răscumpărat-o răposatul Ionașco, tatăl lui Prodan și al lui Gligorie, pentru 233 de zloți tătărești, pentru care au avut și ispisoaice¹ de la binecinstitorii și înainte răposații domni, de la Bogdan voievod și de la Eremia voievod. Iar a treia parte, a Lențoae și a copiilor ei, care sunt făcuți cu Dumitru Lențea.

De asemenea, le-am socotit și le-am tocmit, de bunăvoia lor, și am pus trei stâlpi din cutul de sus până în jos, de-a lungul satului. Iar a treia parte, care a venit Lențoae și copiilor ei, aceea este cutul de la pod până aproape de curtea răposatului Lenți, și cu vecinii ei. Iar celelalte două părți, din apropierea râului, de asemenea cu acei vecini, au fost vândute, iar din câmp, din pământuri și din fânaț să aibă a se tocmi între ei, având să ia 2 părți Prodan și Gligorie, iar a treia parte Lențoae. Iar pentru iazurile ce sunt: iazul de sus să fie a Lențoae, iar iazul cel din jos să aibă a-l slobozi Lențoae și să vâneze peștele, iar acest iaz să aibă Prodan a-l zăgăzui și a-l tocmi.

Iar acest ispisoc să aibă a-l întări la cinstita Poartă a domniei noastre.

Iar cine va vrea să încalce această tocmeală să fie blestemat și afurisit de 318 Preoți¹ care au fost la Nicheia.

La aceasta am adăugat pecețile noastre la această carte a noastră.

Scris la Iurcăuți, în anul 7123 <1615> ianuarie 18.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 93. Original slavon, hârtie, cerneală cafenie, rupt puțin la îndoituri și pătat, șase sigilii inelare aplicate în cerneală neagră, având în câmpuri slove în ligatură și păsări; unul dintre ele, al lui Petrea Scaraschi, are în câmp slovele: **Петра** („Petrea”).

EDIȚII: Teodor Bălan, *Familia Onciul. Studiu și documente*, Cernăuți, 1927, p. 20–21, nr. 16 (traducere a aproximativ două treimi din document, cu multe omisiuni și neclarități); *DIR*, A. Moldova, XVII/3, București, 1954, p. 177–178, nr. 274 (traducere din secolul XVIII, cu multe greșeli în special la citirea numelor și cu data de lună greșită: „septembrie”, iar de aceea și anul de la Hristos editorii l-au calculat greșit: „1614”; Biblioteca Academiei Române, CLVII/98).

¹ Așa în original.

² Întregire probabilă.

³ Rupt.

10.

1639 (7147) martie 8

Nicolachi vameș vinde satul Cajva, din ținutul Iași, marelui stolnic Toma Cantacuzino, pentru 90 de florini, dându-i și documentele vechi. Vameșul primise satul de la soția postelnicului Dumitrachi Chiriță. Nicolachi era bolnav, la pat, de aceea l-a rugat pe egumenul de la Golia, ieromonahul Ioan, ca să scrie zăpisul.

Ieromonahul Ioan, egumenul mănăstirii Golia <m. p.>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 1. Rezumat după original grecesc, hârtie, cerneală neagră, sigiliul mănăstirii Golia aplicat în aceeași cerneală, având în câmp icoana hramului (Buna Vestire). Rezumatul a fost făcut de domnul dr. Florin Marinescu, căruia îi mulțumim și pe această cale.

11.

1645 (7153) august 26, Iași

† Иѡ Василіе воевода, Б(о)жїю м(и)л(о)стїю, г(о)сп(о)д(а)рѣ Земли Мѡлдавскон. Оже прїиде прѣд нами и прѣд вѣсьми нашими мѡлдавски волѣри, великих и малих, Нѣколаки¹ митник, по его доброю волю, неким непонѣдени а ни приселовани, и продал своа права втн(и)на и даанїе и дарованїе, что вн имал вт Дѣмитраки Кирици постелник, радї сѡзжах его, что емѣ сѡзжил, пол селищѣ Кажва, что на поток Дѣбовѣци, ѡ в(о)л(о)ст Ійскаго. Та вн продал нашемѣ вѣрномѣ и поч(и)тенномѣ волѣринѣ, панѣ Томы великомѣ дворникѣ Бышиѣи Земли, радї девѣтдесѣт ѡгарских п(и)н(ѣ)си готови.

И вѣстал сѣ ег(о) м(и)л(о)сти, п(а)нѣ Феома² вел дворник, и платил ѡсе исплѣнно, тих п(и)н(ѣ)си выш(е) писанни, ч ѡгарских, п(и)н(ѣ)си готови, ещѣж(е) вил его м(и)л(о)сти вел столник, вѣ рѣка Нѣколаки¹ митнику, втпрѣд нами и прѣд нашими волѣри.

Ино ми, такоже ѡвидѣхом их доброволное токмеж(е) и исплѣное заплатѣ, а ми и вт нас ещѣж(е) дадохом и потвѣрдихом нашемѣ вѣрнн(о) прѣд почитенн(о) волѣринѣ, панѣ Фе(о)мы² вел дворник, на тоа выш(е) прѣд реченна селищѣ, Кажва, сѣ вес приходом, како да вѣдет его м(и)л(о)сти праваа втн(и)на и викѣпленїе и ѡрик и потвѣрженїе, непоколѣбими николиже, на вѣки вѣчнїи. И нарѣденїе, что имал Манолаки³ митник вт Кирицеви постелник, ещѣж(е) дадохом вѣ рѣку его м(и)л(о)сти.

И ин да с(а) не вмишает.

ѡ Ійс, в(ѣ) л(ѣ)т(о) ѡзрнѣ авгѣст кѣ.

† Салм г(о)сп(о)д(и)нѣ велѣл.

Тодерашко вел лѡг(о)ф(е)т искал <m. p.>.

† Дѣмитрашко <писал>.

† Io Vasilie voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată a venit înaintea noastră și înaintea boierilor noștri moldoveni, mari și mici, Nicolachi vameș, de bunăvoia lui, de nimeni silit și nici asuprit, și a vândut a sa dreaptă ocină și danie și dar, pe care le-a avut de la Dumitrachi Chiriți postelnic, pentru slujba lui, cu care l-a slujit, jumătate din seliștea Cajva, ce este pe pârâul Dubovăț, în ținutul Iașilor. Aceasta el a vândut-o credinciosului și cinstitului nostru boier, pan Toma mare vornic al Țării de Sus, pentru 90 de ughi, bani gata.

Și s-a sculat milostivirea sa, panul Theoma² mare vornic, și a plătit totul deplin, acei bani mai sus scriși, 90 de ughi, bani gata, încă când a fost milostivirea lui mare stolnic, în mâna lui Nécolachi vameș, dinaintea noastră și înaintea boierilor noștri.

Deci noi, dacă am văzut de bunăvoia lor tocmeală și deplină plată, iar noi și de la noi încă am dat și am întărit credinciosului și cinstitului nostru boier, pan Theoma² mare vornic, pe acea mai sus zisă seliște, Cajva, cu tot venitul, ca să-i fie milostivirii sale dreaptă ocină și cumpărătură și uric și întăritură, neclintit niciodată, în vecii vecilor. Și dresese, pe care le-a avut Manolachi³ vameș de la Chiriță postelnic, încă le-a dat în mâna milostivirii sale.

Și altul să nu se amestece.

La Iași, în anul 7153 <1645> august 26.

† Înсуși domnul a poruncit.

Toderașco mare logofăt a iscălit <m. p.>.

† Dumitrașco <a scris>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 102. Original slavon, hârtie, cerneală neagră, sigiliu domnesc mijlociu, timbrat, având în câmp un scut polonez, încărcat cu capul de bour, care

are steaua cu șase raze între coarne, iar la dextra semiluna și spada și la senestra soarele și sceptrul; scutul este timbrat de o cască cu lambrechini, care are deasupra o coroană închisă, încadrată de cifrele arabe 1633; de jur împrejur între două cercuri perlate, legenda: † Іѡ Василіе воевод(а), Б(о)жїю м(и)лостїю, госп(о)дари Земли Молдавск(и). *Зрмв („† Io Vasilie voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. 7142 <1633 septembrie 1 – 1634 august 31>”); cu o traducere din 19 mai 1795 de Andrei Sabin căpitan.

¹ Primele trei slove МАН au fost transformate în Ник, modificând numele Manolache în Nicolachi (vezi mai jos, în textul documentului).

² Așa în original.

³ Așa în original, în loc de: Николари (Nicolachi).

12.

1646 (7154) mai 20, Iași

† Adecă eu, Andronachi, neputul Réntii den Cajva, scriu și mărturisăscu cu cest zăpis al mieu cum am pus zălog a patra parte de sat de Cajva la dumnealui, la Toma vornicul, și mi i-au dat, treidzăci de lei, și m-au ras și den călărășie cu cheltuiala dumisal(e), până voiu alége cât va hi partea mea. Dece, de s-a socoti și să va afla că iaste ocină mai bună decât acești bani ce mi i-au dat, să aibă dumnealui vornicul Toma a plătit deplin.

Și dirése ce-am avut de la moșii miei pe acea a patra parte de sat de Cajva, toate le-am dat pre mâna dumisal(e) vornicului Tomei, denaintea Dobrului de Butești, și denaintea lui Ghiorgghi Boțul de Dolhești, și denaintea lui Ionașco Răspop de Bodești și denaintea <a>¹ mulți oameni buni.

Pentr-acea, noi ceste mărturii, carii mai sus sintem scriși, dacă am vădzut între dumnealor tocmal(ă), într-acesta chip sum mai sus iaste scris, noi încă ne-am pus pecețel(e) și iscălituril(e), ca să s(e) știe și să creadză.

† Іс, л(ѣ)т(о) *Зрнд <7154> ман ѣ <20>.

Гирги Боц искал <m. p.>; Ивнашко Ръспоп искал <m. p.>²; Dobrul <m. p.>; † Eu, Balica, m-am tâ<m>¹plat într-această tocmal(ă).

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 34. Original, hârtie, cerneală cafenie, patru sigilii inelare în cerneală neagră (vezi foto).

¹ Omis.

² „Ghiorgghi Boț a iscălit <m. p.>; Ionașco Răspop <m. p.>”.

13.

1647 (7155) ianuarie 12, Iași

† Іѡ Василіе воевода, Б(о)жїю м(и)л(о)стїю, г(о)сп(о)д(а)рѣ Земли Молдавск(и). Adecă au venit înaintea noastră și înaintea alor noștri moldoveni și boiari, la cei mari și la cei mici, Anton, și Cornea, și Ștefan, și Nechifor, și Cotârlă și Ion din sat din Tomești, și Căldărușe și alți oameni ai lui din sat din Ziduréni, și Tiron, și Micul, și Gligorie și Mihailo din sat din Beserecani, așijdere, Toader Soroceanul, și Gligorie, și Dumitrașco și Drăgan din sat din Balotinna și cu alți oameni ai lor și s-au pârât de fați înaintea domniei méle cu al nostru credincios și cinstit boiarin, dumnealui giupânul Toma marel(e) vornic de Țara de Sus, dzicându acești oameni ce mai sus scriu, cum le trec hotarăle acelor sate a lor preste valea Hirinei și agiungu până în Dubovăți și să timpină cu hotarul Cajvei. Iar boiarinul domniei méle, ce mai sus scriem, așa au dat

samă înaintea noastră cum hotarăle acelor sate agiungu numai până în matca Hirinei și acolea să timpină cu hotarul satului dumisale, ce să chiamă Cajva, iar mai multu n-au ei nici o treabă să treacă preste Hirina.

De care lucru, mai bine¹ au îndireptat aceste hotară un uric ce au arătat Căldurușe de la Alexandru vodă cel de apoi, ce-au făcut Slatinna, scriindu pre sat pre Zidurēni și cu o siliști pre pâraul Hirinei, ce-au fost ascultând de acel sat de Zidurēni, și le agiungu hotarăle acelor sate, tuturor, numai până în matca Hirinei, iară mai multu nu trec cum au dzis ei, ce-au rămas ei dinnaintea noastră și din toată légea țării, iar al nostru credincios și cinstit boiarin, Toma marele vornic, s-au îndireptat, și am și hărie de la dumnealui, 12 taleri, în Vistériul nostru.

Derept acéia, de amu înainte ca să aibă a-și ținé cineși hotarul, numai până în matca Hirinei, iar mai multu să nu aibă a să amesteca, nici să să mai pârască de aceasta pâară, niciodată în véci, preste cartea domniii méle.

И ин да с(а) не смишает.

Пис с Иасох, в(ъ) л(ѣ)т(о) зрнѣ <7155/1647>, м(ѣ)с(а)ца ген(аріе) вѣ <12>.

† Слал г(о)сп(о)д(и)нъ велал.

Тодерашко вел луг(о)ф(е)т искал <m. p.>.

† Дсмитрашко <писал>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 68. Original, hârtie, cerneală neagră, sigiliu domnesc mijlociu timbrat (vezi descrierea la documentul nr. 11).

¹ Scris: bine.

14.

1647 (7155) iulie 1, Iași

† Иш Василие воевода, Б(о)жію м(и)л(о)стію, г(о)сп(о)д(а)ръ Земли Младавскон. С(ж)е приидоше прѣд нами и прѣд н(а)шеми волѣри, великих и малих, Ишнашко съ жина ег(о), Текла, дъща Пъраски, внѣка Мъншнтей, и съ с(ы)нъ им, Андроник, нѣким непонождени а не присиловани, нъ за их доброю волѣ, и продали своих права шти(и)нѣ и ддди(и)нѣ, чтои имали Текла, жина Ишнашкови, част мати своа, Пъраски, с село Кажва, что ест с в(о)лост Искомс, на Дсбовѣц, шт вес село четвертаа част шт вишиннаа част, котора част достало са баба им, Мъншнтей, шт срик за раздаленіе, что имали шт Петра воевода и шт исписок за потвърженіе шт Инкѣл воевода. Таа шни продали н(а)шемс варномс <и>¹ почитеномс боларин, пан Тома вел двроник Вишиннаи Земли, радї шсим десат лѣскови битих, шт ватро село, и шт полѣ, и шт вода и шт вес приход, что са изберет на тоа четвертаа част. И вѣстал са волѣрин нашему, пан Тома вел двроник, и платили тоти пинѣси, п лѣскови бити, въ рѣки Ишнашко и жина ег(о), Текли, внѣка Мъншнтей, и с(ы)нъ им, Андроник.

Тѣм ради, и г(о)сп(о)дств(а) ми, іако сбидахом междо ними за доброй волю токмеж(е) и исплъною заплатс, и шт нас такождере дадохом и потвърдином више писаному волѣрин г(о)сп(о)дств(а) ми, Тома вел двроник, на тоа част за шти(и)нѣ шт село Кажва, шт вес село четвертаа част шт вишиннаа част, како да ест и шт нас права шти(и)нѣ и викшпеніе и срик и потвърженіе, съ вѣсам доходом.

И ин да са не Ѹмишаєт.
 Оу Ис, в(ъ) л(ѣ)т(ѡ) *зрне юліє ѿ.
 † Сам г(ѡ)сп(ѡ)д(и)нъ казал.
 Тодерашко вел луг(ѡ)ф(ѡ)т искал <m. p.>.
 † Кврлат <писал>.

† Io Vasilie voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Moldovei. Iată au venit înaintea noastră și înaintea boierilor noștri moldoveni, mari și mici, Ionașco cu soția lui, Tecla, fiica Părascăi, nepoata Mănunței, și cu fiul lor, Andronic, de nimeni siliți și nici asupriți, ci de bunăvoia lor, și au vândut a lor dreaptă ocină și dedină, pe care a avut-o Tecla, soția lui Ionașco, partea mamei sale, Părasca, în satul Cajva, care este în ținutul Iași, pe Dubovăț, din tot satul a patra parte din partea de sus, care a venit în partea moașei lui, a Mănunței, din uric de împărțeală, pe care l-a avut de la Petru voievod și din ispisoc de întăritură de la Iancul voievod. Aceasta ei au vândut credinciosului și¹ cinstului nostru boier, pan Toma mare vornic al Țării de Sus, pentru optzeci de lei bătuți, din vatra satului și din câmp, și din apă și din tot venitul, care se va alege de pe acea a patra parte. Și s-a sculat boierul nostru, pan Toma mare vornic, și a plătit toți banii, 80 de lei bătuți, în mâinile lui Ionașco și ale soției lui, Tecla, nepoata Mănunței, și ale fiului lor, Andronic.

Pentru aceea, și domnia mea, dacă am văzut între ei de bunăvoia lor tocmeală și deplină plată, și de la noi de asemenea am dat și am întărit mai sus scrisului boier al domniei mele, Toma mare vornic, pe acea partea de ocină din satul Cajva, din tot satul a patra parte din partea de sus, ca să-i fie și de la noi dreaptă ocină și cumpărătură și uric și întăritură, cu tot venitul.

Și altul să nu se amestece.
 La Iași, în anul 7155 <1647> iulie 1.
 † Înșuși domnul a arătat.
 Toderășco mare logofăt a iscălit <m. p.>.
 † Corlat <a scris>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 108. Original, hârtie, cerneală neagră, sigiliu domnesc mijlociu timbrat (vezi descrierea la documentul nr. 11); cu o traducere din 19 mai 1795 de Andrei Sabin căpitan.

¹ Omis.

15.

1664 (7172) aprilie 30

† Adecă eu, Dumitrașcu, nepotul Prăjăscului, și cu frate-miu, Lupașcu, scriu și mărturășăscu cu cestu zăpis al nostru cum sîntem daturiu cu o sută de galbeni de a[u]r dumisali lui Sculie agăi. Și să avem a da bani dumisali cându a véni Frangule din Țarigrad. Să avem a plăti dumisali bani fără de cuvénté multé, pentru căci făcu¹ bine dumnelui de ne aștaptă d-acei bani.

Și pre mai mari crédința am datu acest zăpis pre mâna dumisali lui Sculie denaintea dumilor sale boierilor celor mari, să fie dé maré crédința dumisalé.

Și am și iscălitu cu mâna noastră, ca s(ă) să știe.
 Ѹ Ис, в(ъ) л(ѣ)т(ѡ) *зрѡѡ <7172/1664> ап(риліє) ѿ <30>.
 Из, Думитрашко Пръж(ѡ)ск(ѡ), искал <m. p.>.

Из, Раковице Чехан вел луг(о)ф(е)т, искал <m. p.>.

Из, Соломон Бърладенул вел ворник, искал <m. p.>.

Из, Николаи Раковици хетман <m. p.>.

Σκυλης αγα <m. p.>².

Из, Глигорашко вив спатар, искал <m. p.>.

Из, Стамати вел пост(алник), искал <m. p.>.

Из, Лѣпашкѣ Прѣжъскѣл, искал <m. p.>.

Из, Твдѣрашко вив комис, искал <m. p.>³.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 108. Original, hârtie, cerneală neagră, rupt puțin la îndoituri.

¹ Modificat din: „faci”.

² Lectură probabilă.

³ „Eu, Dumitrașco Prăjescul, am iscălit. Eu, Racovițe Cehan mare logofăt, am iscălit. Eu, Solomon Bârlădeanul mare vornic, am iscălit. Eu, Nicolai Racoviți hatman, am iscălit. Sculi aga. Eu, Gligorașco fost spătar, am iscălit. Eu, Stamatî mare postelnic, am iscălit. Eu, Lupașcu Prăjăscul, am iscălit. Eu, Toderășco fost comis, am iscălit.”

16.

1751 (7260) octombrie 15

† De vréme ce, decât toate bunătățile și dragostea cea arătată către sfintele mănăstiri și béserici, mai multă iaste cunoscută facerea de bine și milosteniia, pentru că cu adevărat aceasta iaste ca niște pârae ce curgu din izvoarele céle din evlaviia domnilor și a altor pravoslavnici creștini și către sfintele besérici rāvârsându-să nu numai că să răcorescu și să mângâe de ajutoriul lor, ci și desāvârșitu a să cruța și a să păzi cu bunăstarea lor aiavea tuturor arătat iaste că nu sporescu atâta de mult alte chipuri de chiverniséle pe sfintele besérici cât acéle stăpânești și creștinești căzute mile, din care cu darul lui Dumnezeu ca dintr-o fântână să adapă tot bisericescul cliros, după cum și dumnezeiasca rânduială așa au tocmit rândueli a nu să chivernisi sfintele și dumnezeieștile lăcașuri cu altu mijloc fără de câtu cu milosteniia pravoslavnicilor creștini.

Ci dar, pentru acestu lucru plăcut lui Dumnezeu, și noi, de a noastră bunăvoie și cu cuget neîndoitu (fiind și răposata maica noastră îngropată la această sfântă mănăstire), ne-am milostivit de am dăruit sfintei și dumnezeieștii mănăstiri Goliei, ce iaste în Moldova, în orașul Iașului, unū satu întregu, ce să numéște Cajba¹, în ținutul Iașului, și altu satu, iar întregu și iar în ținutul Iașului, ce să numéște Stolnicénii, cu locu de hăleșteu, tot într-acest ținut, ca să fie pentru pomenirea sufletului nostru și al răposaiților părinților noștri și al răposatului strămoșului nostru, Toma vornicul.

Deci dar, noi acéste doao sate, fiind bune și drépte ale noastre, le-am închinat sfintei mănăstiri ca să le stăpânească în véci.

Dar și sfinții părinți ce să vor afla la sfânta mănăstire să fie datorie a ruga de-a pururea pre Preamilostivul Dumnezeu la sfintele săvârșiri și rugăciuni atât pentru sufletul nostru, cât și pentru sufletul răposaiților părinților noștri și al strămoșului nostru și a pomeni și pre iubiții fii noștri, și nimnea din neamul nostru sau din preaiubiții fii noștri după săvârșirea noastră să îndrăznească a strămuta sau a strica mila noastră aceasta, care noi, cum am zis, cu cugetu neîdoit și de a noastră bunăvoie, ca pe un lucru bun al nostru l-am închinat sfintei mănăstiri aceștia, întărind cartea aceasta a noastră cu adevărata iscălitura și pecetea noastră.

Văleat 7260 <1751> octomvrie 15 d(â)ni.

Mihai Racoviți voevod <m. p.>.

DJAN Sibiu, Muzeul Agnita, dosar 1, f. 72. Original, hârtie, cerneală neagră, sigiliu domnesc mic, octogonal, aplicat în cerneală roșie, în câmpul căruia se observă stema unită a Moldovei și a Țării Românești.

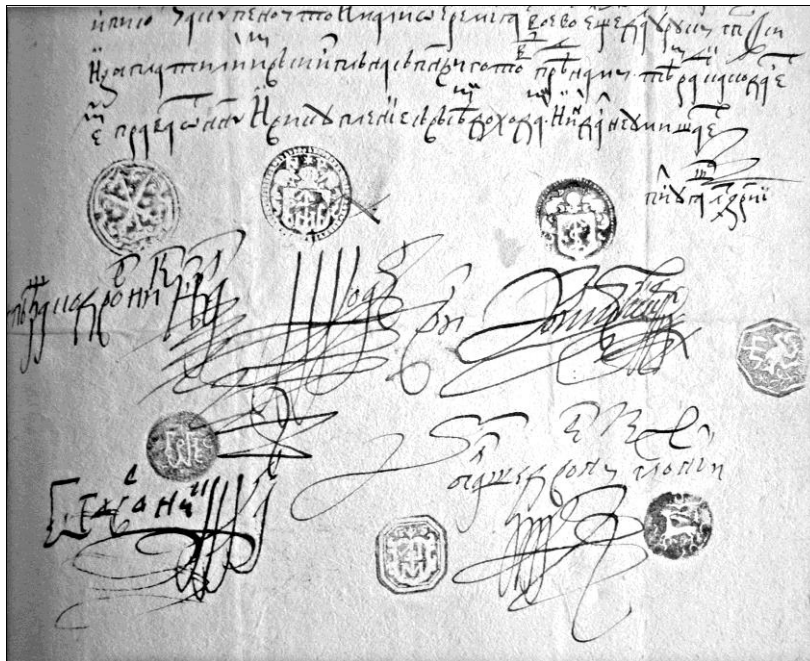
¹ Numele satului a fost corectat, atunci când actul a ajuns în Moldova; la început a fost scris, probabil, „Slajva”, la fel ca în primul act de după închinare, dat de Constantin vodă Racoviță (document din 8 iulie 1752, f. 114).

SEVENTEENTH–EIGHTEENTH CENTURY DOCUMENTS REGARDING THE HISTORY
OF GOLIA MONASTERY AND OF THE VILLAGE OF CAJBA (REGION OF IAȘI)
(Summary)

Keywords: Golia Monastery, Museum of Agnita, Sibiu County Directorate of the National Archives, village of Cajba, the families of Cantacuzino and Racoviță.

Among the documents strayed within the archive of the Golia Monastery – which failed to be included in the cargo transported to the Vatoped Monastery on Mount Athos –, several dozens ended up, because of a mix-up, in the Museum of Agnita. Afterwards, they were taken over by the Sibiu County Directorate of the National Archives. The documents were divided, quite randomly, into two files; we publish now 16, dating from the interval 1606–1751. The oldest ones – also the most important and beautiful – concern the following: the village of Cajba (Cajva), within the old region of Iașilor, on the left bank of Prut, whose history was thus “found again”; the Golia Monastery, within the city of Iași, regarding whose history we discovered interesting information; the families of Cantacuzino and Racoviță, whose genealogies were thus usefully completed.

ANEXE

Doc. nr. 6

